

Yttrande över En mer likvärdig skola – minskad skelsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28)

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har fått möjligheten att svara på remiss av betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skelsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28), ert diarienummer U2020/02667/S.

Betänkandet föreslår ett antal ändringar av regleringar och ansvarsförhållanden inom skolväsendet. I dessa delar hänvisar SUHF till vad organisationens medlemmar anger i sina yttranden. Betänkandet presenterar därutöver resonemang och förslag som berör landets lärosäten (de grundläggande lärarutbildningarna, lärares fortbildning, den statliga befattningsutbildningen för rektorer, samt förutsättningar för samverkan mellan skolhuvudmän, lärosäten och myndigheter). SUHF:s yttrande behandlar dessa delar av betänkandet. Yttrandet har beretts av SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildning.

Minska detaljstyrningen av lärarutbildningarna

Utredningen menar att det behövs en nationell översyn av de grundläggande lärarutbildningarna så att de ger lärarstudenterna bättre förutsättningar att hantera ett antal så kallade undervisningsutmaningar som finns i dagens skola (sid 553 och framåt).

SUHF instämmer i att lärarutbildningarnas innehåll kontinuerligt behöver utvecklas för att förbereda blivande lärare för de undervisningsutmaningar som väntar i yrkeslivet. SUHF menar dock att lärarutbildningarna redan har för många examensmål. SUHF vill därför i detta sammanhang påpeka att det vore mycket problematiskt att addera ytterligare examensmål till dessa redan målbelastade och detaljstyrda utbildningar. Istället för en ökad detaljstyrning från den nationella nivån vill SUHF se stärkta möjligheter för lärosätena att i samverkan med skolprofessionerna och skolhuvudmännen utveckla lärarutbildningarnas innehåll.

SUHF vill också poängtera att de grundläggande lärarutbildningarna inte kan inkludera alla kunskaper, färdigheter och förmågor som en lärare behöver i yrkeslivet. Vissa delar av yrkeskunskandet utvecklas genom de erfarenheter som görs i yrkesutövningen och genom fort/vidareutbildning. Därför är det – precis som skrivs i betänkandet – också angeläget att snarast inrätta det sedan länge omtalade professionsprogrammet för lärare och rektorer. Vad som behöver ingå i de grundläggande lärarutbildningarna och vad som ska ingå i professionsprogrammet bör sorteras ut i en nationellt sammanhållen process där lärosäten, skolhuvudmän, och professionen är delaktiga parter.

Utredaren menar att det är angeläget att inrätta ytterligare specialiseringar inom den grundläggande lärarutbildningen kring exempelvis ”cultural relevant teaching” (sid 554). SUHF ställer sig tveksamt till att det från den nationella nivån införs nya specialiseringar.

Lärosätena måste ha en framträdande roll i ett professionsprogram

På flera ställen i betänkandet argumenterar utredaren för att ett professionsprogram för lärare och rektorer skulle bidra till att öka lärares undervisningskicklighet (se till exempel sid 582 och 589). Utredaren hänvisar till tidigare utredningar som föreslagit att ett professionsprogram ska inrättas.

SUHF stödjer tanken på ett professionsprogram men konstaterar samtidigt att det i nuläget saknas ett tydligt förslag på hur ett sådant ska utformas och organiseras, och vilken roll det är tänkt att landets universitet och högskolor ska ha. SUHF vill därför poängtera att det är lärosätena som är garanten för att ett professionsprogram (och i förlängningen skolan) vilar på vetenskaplig grund. Ska professionsprogrammet bli det lyft för lärares undervisningskicklighet och skolutveckling som framhålls i betänkandet behöver lärosätena ha en framträdande roll. Det handlar dels om att tillhandahålla fortbildning som efterfrågas, men lärosätena bör också involveras i det strategiska och operativa arbetet med professionsprogrammets utformning, upplägg och innehåll.

Dessutom bör professionsprogrammets karriär- och fortbildningsspår länkas samman med den befintliga akademiska karriärstrukturen med kandidat-, magister-, master-, licentiat- och doktorsnivå. De akademiska nivåerna är delvis redan idag en del av lärares karriärutveckling, exempelvis genom systemet med lektorstjänster.

Skapa strukturer som underlättar samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten

Betänkandet betonar vikten av samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän där man kopplar samman *”lärarutbildning (inklusive verksamhetsförlagd utbildning, examensarbeten etc.), övningsskolor, rektorsutbildning, forskning, professionsprogram och annan kompetensutveckling m.m.”* när det gäller skolor i så kallade utsatta områden (sid 607-608).

I dagsläget bedrivs en omfattande samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten kring lärarutbildningar, fort/vidareutbildning, forskning och skolutveckling runtom i landet. Exempel på områden där samverkan sker är Samverkan för bästa skola, lärarutbildningarnas verksamhetsförlagda utbildning, och praktikinära skolforskning (ULF). SUHF delar utredarens bedömning att samverkan mellan universitet/högskolor och skolhuvudmän behöver stärkas. Detta behov finns dock generellt, och inte bara i så kallade utsatta områden.

Det vilar naturligtvis ett stort ansvar på landets lärosäten och skolhuvudmän att utveckla och fördjupa samverkan. SUHF menar dock att det behövs understöd från den statliga nivån när det gäller att skapa ett ramverk för samverkan som kan klargöra parternas ansvar och de principer för samverkan som ska gälla.

SUHF menar att ett sådant ramverk bör grundas i lagstiftning som definierar vad som ska åligga lärosäten och skolhuvudmän när det gäller samverkan på olika områden. Det behövs också ett nationellt samverkansavtal, en överenskommelse mellan berörda parter gällande grundläggande principer för hur samverkan ska fungera. Slutligen bör ramverket också bestå av regionala avtal som kan anpassa samverkansprinciperna till de omständigheter som råder regionalt. Uppbyggnaden av detta ramverk kan med fördel influeras av den samverkansstruktur som finns på sjukvårdsområdet med ALF-avtalen.

Regional skolmyndighetsstruktur: regionerna kan inte vara för små (för många)

Utredningen menar att Skolverket bör etablera en regional närvaro. De regionala myndighetskontoren ska bland annat –inom ramen för ett framtida professionsprogram– fungera som en nod för samverkan där den regionala efterfrågan på kompetensutveckling hos skolhuvudmännen samordnas med lärosätena i regionen.

SUHF bedömer att de regionala myndighetskontorens roll som samverkansnod bygger på att det inom respektive region finns lärosäten som tillsammans kan tillgodose efterfrågan på forskning och utbildningar för lärare i alla olika skolformer och påbyggnadsutbildningar. En praktisk konsekvens av detta är att om Sveriges lärosäten ska kunna fylla den funktion som betänkandet avser kan den regionala strukturen inte bestå av för många små regioner.

Rektorsutbildningen

Betänkandet föreslår att rektorsutbildningen förändras från den nuvarande befattningsutbildningen som sker efter anställning under de första åren i yrket, till en förberedande utbildning. Den nuvarande befattningsutbildningen skulle enligt utredaren kunna utgöra en del av rektors professionsprogram.

SUHF instämmer i att det finns goda skäl att inrätta en förberedande rektorsutbildning. En sådan utbildning behöver dock, vilket också påpekas i betänkandet, kompletteras med systematisk och kontinuerlig kompetensutveckling anpassad till yrkesverksamma rektorer inom ramen för professionsprogrammet. SUHF menar att det i den fortsatta beredningen behöver utredas och preciseras hur olika innehållsliga moment inom professionsprogrammet ska fördelas mellan förberedande utbildning och efterföljande kompetensutveckling. Synpunkterna på betänkandets förslag om rektorsutbildningen bygger på en förfrågan till SUHF:s medlemslärosäten där nio lärosäten inkom med inspel.

Utöver ovan angivna synpunkter hänvisar vi till vad våra medlemmar anför i sina remissvar.

Enligt uppdrag

Marita Hilliges
Generalsekreterare